

PSYCHOLOGICZNY PORTRET STUDENTEK I ROKU WYDZIAŁU WYCHOWANIA FIZYCZNEGO AWF W WARSZAWIE¹

Niniejsza praca stanowi kontynuację prezentacji wyników badania wybranych właściwości psychicznych studentów I roku studiów licencjackich na kierunku wychowanie fizyczne oraz sport w warszawskiej AWF. W poprzednim artykule przedstawiono poziom nasilenia u studentów płci męskiej wybranych cech psychicznych stanowiących determinanty i składowe kompetencji studiowania². Ustalono, że profil właściwości psychicznych studentów istotnie odbiega od przeciętnej populacyjnej. W większości cechowali się oni wysokim poziomem inteligencji płynnej, ale małą otwartością na doświadczenia, byli ekstrawertywni i stabilni emocjonalnie, sumienni i ugodowi. Mieli wysoką samoocenę, zwłaszcza w dziedzinie witalności i zdolności przywódczych, ujawniali stosunkowo wysoki poziom kompetencji społecznych i inteligencji emocjonalnej. Ujawnione przez studentów właściwości analizowano z punktu widzenia efektywności studiowania i uznano, że w większości (poza małą otwartością na nowe doświadczenia) służą osiągnięciom akademickim³.

W tej części pracy chcemy przedstawić poziom nasilenia wybranych właściwości psychicznych studentek oraz wskazać, czy grupowy profil psychologiczny różni się od prezentowanego przez mężczyzn. Przedmiotem zainteresowania nie będą jednak różnice w wynikach punktowych („surowych”) obrazujące „bezwzględne”, opisywane często w literaturze, różnice w cechach

---

¹ Pracę wykonano w ramach badań statutowych Ds.-155, finansowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

² M. Guskowska, A. Kuk, A. Zagórska-Pachucka, K. Skwarek (2016), *Psychologiczny portret studentów I roku Wydziału Wychowania Fizycznego AWF w Warszawie – mężczyźni*, „Pedagogika Szkoły Wyższej” (w druku).

³ Dz. cyt.

psychicznych kobiet i mężczyzn. Na przykład wielokrotnie stwierdzano, że kobiety cechują się wyższym poziomem neurotyczności, silniejszą skłonnością do reagowania lękiem, mniejszą dojrzałością emocjonalną, zarówno w populacji ogólnej⁴, jak i wśród studentów⁵. Kobiety zwykle ujawniają wyższy poziom inteligencji emocjonalnej, jednak w badaniach polskich studentów różnica nie osiągnęła poziomu istotności statystycznej. Kobietom przypisuje się także większe zdolności empatyczne i umiejętności komunikacji niewerbalnej, mężczyźni uznawani są za bardziej asertywnych i posiadających większe umiejętności przywódcze. W grupie polskich studentów mężczyźni uzyskali wyższe wyniki w skali asertywności, jednak nie stwierdzono różnic w zakresie kompetencji społecznych ujawnianych w sytuacjach intymnych. Część autorów wskazuje na mniejszy potencjał intelektualny studiujących kobiet⁶, jednak należy zwrócić uwagę na znaczenie narzędzia pomiaru. Zebrane w populacji ogólnej dane sugerują, że różnice w funkcjach intelektualnych kobiet i mężczyzn przejawiają się nie tyle w ogólnym poziomie intelektualnym, co w odmiennych wzorcach zdolności poznawczych⁷.

Potwierdzanie w grupie studentów wychowania fizycznego i sportu wielokrotnie stwierdzanych różnic między kobietami i mężczyznami wydaje się nam mało celowe. Chcemy natomiast sprawdzić, czy psychologiczny portret studenta i studentki wychowania fizycznego i sportu rysowany na tle populacji ogólnej dzięki wykorzystaniu wyników znormalizowanych czymś się różni. Mówiąc inaczej – szukamy odpowiedzi na pytanie, czy wyniki studentek AWF odbiegają od przeciętnej populacyjnej dla kobiet, tak samo jak wyniki studentów od przeciętnej dla mężczyzn. Dokonując przeglądu

---

⁴ M. Mikołajczyk (1998), *Mężczyźni i kobiety w sporcie. Stereotypy i rzeczywistość*, „Roczniki Naukowe AWF w Warszawie”, 37: 73-113; P.T. Jr Costa, R.R. McCrae (1992), *Four ways five factors are basic*, „Personality and Individual Differences”, 13: 653-665; B. Zawadzki, J. Strelau, P. Szczepaniak, M. Śliwińska (1998), *Inwentarz Osobowości NEO-FFI Costy i McCrae. Adaptacja polska. Podręcznik*, Warszawa.

⁵ M. Susułowska, Z. Nęcki (1977), *Psychologiczna analiza przebiegu studiów wyższych*, Warszawa; T. Rychta (1978), *Osobowość studentów wychowania fizycznego w świetle czynników II stopnia R.B. Cattella*, „Wychowanie Fizyczne i Sport”, 22: 71-84; T. Rychta, A. Gorący, M. Guskowska, D. Żyto-Sitkiewicz (1996), *Osobowość studentów AWF w Warszawie w kontekście ich aktywności sportowej*, „Roczniki Naukowe AWF w Warszawie”, 35: 149-184; M. Turosz (1998), *Różnice w strukturze osobowości studentów i studentek III roku IWFIS w Białej Podlaskiej*. W: J. Bergier, S. Litwiniuk [red.], *Kultura fizyczna dzieci i młodzieży*, Biała Podlaska: 182-187; E. Wlazło [red.] (2001), *Studenci wychowania fizycznego w ocenie psychopedagogicznej*, Wrocław.

⁶ M. Susułowska, Z. Nęcki (1977), dz. cyt.; T. Rychta, A. Gorący, M. Guskowska, D. Żyto-Sitkiewicz (1996), dz. cyt.; E. Wlazło [red.] (2001), dz. cyt.

⁷ M. Mikołajczyk (1998), dz. cyt.

literatury nie znalazłyśmy tego typu analiz, trudno jest więc formułować tu jakieś przewidywania. Pewnych sugestii dostarczyć mogą dane dotyczące populacji sportowców, w której stwierdza się niekiedy większe „wyostrzenie” profilów psychologicznych sportsmenek, które bardziej różnią się od średniej populacyjnej niż ma to miejsce w przypadku mężczyzn. Można przypuszczać, że pewne właściwości psychiczne (np. cechy temperamentu) mają u kobiet większe znaczenie jako kryteria wstępnej selekcji⁸. Ponadto duża sprawność i wydolność fizyczna, wysoki poziom dobrowolnej aktywności fizycznej, silna potrzeba rywalizacji cechujące sportowców są spostrzegane jako cechy bardziej męskie niż kobiece, tworzą one stereotyp męskości, także w polskim społeczeństwie⁹.

Material i metoda

Badaniem objęto studentki I roku kierunku wychowanie fizyczne oraz sport w wieku od 18 do 24 lat ($M=19,93,14$; $SD=0,888$) rozpoczynające studia w Wydziale Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie w roku 2010, 2011 i 2012. W zależności od narzędzia pomiaru liczba badanych wahała się od 115 (Kwestionariusz Kompetencji Społecznych) do 141 (Inwentarz Osobowości NEO-FFI).

W badaniach zastosowano standardowe inwentarze i skale psychologiczne. Ich dokładna charakterystyka psychometryczna została przedstawiona w pracy prezentującej wyniki mężczyźni¹⁰, nie będzie więc tu powtarzana. Inwentarz Osobowości NEO-FFI Costy i McCrae’a w polskiej adaptacji Zawadzkiego, Strelaua, Szczepaniaka, Śliwińskiej¹¹ zawiera 60 pozycji, po 12 w pięciu skalach: neurotyczności, ekstrawersji, otwartości na doświadczenia, ugodowości i sumienności. Wielowymiarowy Kwestionariusz Samooceny MSEI O’Briena i Epsteina w polskiej adaptacji Fecenec¹² obejmuje 116 pozycji tworzących 12 skal: ogólnej samooceny, kompetencji, bycia kochanym, popularności, samokontroli, zdolności przywódczych, samoakceptacji moralnej, atrakcyjności fizycznej, witalności, integracji tożsamości oraz obronnego wzmacniania samooceny.

---

⁸ B. Zawadzki (1991), *Temperament: selekcja czy kompensacja*. W: T. Tyszka [red.], *Psychologia i sport*, Warszawa: 85-112.

⁹ A. Kuczyńska (1992), *Inwentarz do oceny płci psychologicznej. Podręcznik*, Warszawa.

¹⁰ M. Guszowska, A. Kuk, A. Zagórska-Pachucka, K. Skwarek (2016), dz. cyt.

¹¹ B. Zawadzki, J. Strelau, P. Szczepaniak, M. Śliwińska (1998), dz. cyt.

¹² D. Fecenec (2008), *Wielowymiarowy Kwestionariusz Samooceny MSEI. Polska adaptacja. Podręcznik*, Warszawa.

Kwestionariusz Kompetencji Społecznych KKS Matczak¹³ w wersji dla młodzieży (uczniów i studentów) składa się z 90 stwierdzeń, z których 60 to pozycje diagnostyczne. Zawiera trzy skale, odnoszące się do kompetencji warunkujących efektywność zachowań w sytuacjach intymnych (15 pozycji) i w sytuacjach ekspozycji społecznej (18 pozycji) oraz wymagających asertywności (17 pozycji). Ponadto można obliczyć sumaryczny wskaźnik kompetencji społecznych. Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej INTE Jaworowskiej i Matczak¹⁴ składa się z 33 pytań dostarczających wskaźnika inteligencji emocjonalnej. Test Matryc Ravena w wersji Standard – forma *Plus TMS Plus*¹⁵ zawiera 60 zadań o wzrastającym stopniu trudności, badanie odbywa się bez ograniczenia czasu odpowiedzi. Wynik testu stanowi wskaźnik aktualnych możliwości intelektualnych (zdolności edukacji).

Wszystkie kwestionariusze i test posiadają normy stenowe dla właściwych grup wiekowych, w większości przypadków z podziałem na kobiety i mężczyzn. Wyniki badania zostaną przedstawione na trzech poziomach: wyniki niskie, wskazujące na małe nasilenie badanej właściwości (1-4 sten), wyniki przeciętne świadczące o umiarkowanym nasileniu właściwości (5-6 sten) oraz wyniki wysokie (7-10 sten, duże nasilenie właściwości). Jedynie w Teście Matryc Ravena z powodu dużej skośności rozkładu przedstawiono szczegółowo rozkład procentowy wyników stenowych.

Wyniki

W kolejnych tabelach przedstawiono rozkłady wyników stenowych na trzech opisanych wyżej poziomach. Najbardziej wyraźną cechą osobowości studentek AWF wydaje się ekstrawersja, ekstrawertyczki stanowią niemal 2/3 grupy (tab. 1). Ponad połowa badanych cechuje się dużą ugodowością; niespełna połowa uzyskuje niskie wyniki w skali neurotyczności. Wśród badanych najwięcej jest osób sumiennych oraz o małej otwartości na nowe doświadczenia. Podobnie jak u mężczyzn, w żadnym z badanych wymiarów nie dominują wyniki przeciętne; najbardziej liczna grupa studentek uzyskuje bądź wyniki wysokie (ekstrawersja, sumiennosc, ugodowosc) bądź niskie (neurotyczność, otwartość na doświadczenia). Jednak skośność rozkładów jest mniejsza niż w przypadku studentów.

---

¹³ A. Matczak (2001), *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych KKS. Podręcznik*, Warszawa.

¹⁴ A. Jaworowska, A. Matczak (2001), *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej INTE* N.S. Schutte, J.M. Malouffa, L.E. Hall, D.J. Haggerty'ego, J.T. Cooper, C.J. Golden, L. Dornheim. *Podręcznik*, Warszawa.

¹⁵ A. Jaworowska, T. Szustrowa (2010), *Test Matryc Ravena w wersji Standard TMS. Formy: Klasyczna, Równoległa, Plus. Polskie Standaryzacje. Podręcznik*, Warszawa.

Tab. 1. Rozkład wyników stenowych w Inwentarzu Osobowości NEO-FFI na trzech poziomach

Skala	Wyniki niskie (1-4 sten)	Wyniki przeciętne (5-6 sten)	Wyniki wysokie (7-10 sten)
Neurotyczność	47,5%	31,2%	21,3%
Ekstrawersja	14,2%	24,1%	61,7%
Otwartość	42,5%	35,5%	22,0%
Ugodowość	29,8%	15,6%	54,6%
Sumienność	17,7%	35,5%	46,8%

W celu porównania rozkładów wyników stenowych na trzech wyróżnionych poziomach zastosowano test χ^2 . Jego wartość wskazuje na istotne zróżnicowanie rozkładów wyników w skali ugodowości ($\chi^2=13,663$; $p=0,001$). W grupie mężczyzn zanotowano mniej wyników wysokich (40,6%), zaś więcej wyników przeciętnych (31,9%), przy zbliżonym udziale wyników niskich (27,4%). Studentki częściej niż studenci cechują się dużą ugodowością.

Różnica rozkładów w skali otwartości na doświadczenia osiąga poziom tendencji ($\chi^2=4,878$; $p=0,087$). Mężczyźni częściej uzyskują wyniki niskie (53,2%), a rzadziej wysokie (16,8%) i przeciętne (30,0%). Kobiety częściej ujawniają otwartość większą od przeciętnej, ale stanowią one jedynie niespełna ¼ badanej grupy.

Szczególnie interesujące są wyniki badania samooceny (tab. 2). Niemal 40% studentek cechuje się wysoką samooceną ogólną, jednak niewiele mniej liczna jest grupa o samoocenie niskiej, najmniej studentek uzyskuje wyniki przeciętne. Mamy więc do czynienia z rozkładem dwumodalnym, a więc dwiema istotnie różniącymi się grupami studentek – o wysokiej i niskiej samoocenie. Rozkład wyników istotnie różni się od obserwowanego w grupie mężczyzn ($\chi^2=8,312$; $p=0,016$), u których występuje więcej wyników wysokich (53,3%), zaś mniej niskich (24,2%).

Tab. 2. Rozkład wyników stenowych w Wielowymiarowym Kwestionariuszu Samooceny MSEI na trzech poziomach

Skala	Wyniki niskie (1-4 sten)	Wyniki przeciętne (5-6 sten)	Wyniki wysokie (7-10 sten)
Ogólna samoocena	36,5%	23,6%	39,9%
Kompetencje	27,0%	31,1%	41,9%
Bycie kochanym	28,4%	33,8%	37,8%
Popularność	35,8%	33,8%	30,4%
Zdolności przywódcze	25,7%	27,0%	47,3%
Samokontrola	29,9%	30,4%	29,7%
Samoakceptacja moralna	25,0%	23,6%	51,3%
Atrakcyjność fizyczna	39,2%	24,3%	36,5%
Witalność	9,4%	31,8%	58,8%
Integracja tożsamości	39,2%	31,8%	29,0%
Obronne wzmacnianie samooceny	48,6%	31,8%	19,6%

Podobnie jest w przypadku samooceny atrakcyjności fizycznej – liczebność grup skrajnych jest wyrównana, grupa uzyskująca wyniki przeciętne jest najmniej liczna. Studentki oceniają więc swoją atrakcyjność fizyczną albo poniżej przeciętnej, albo dość wysoko. Także i tu notujemy istotne, a równocześnie najbardziej wyraźne różnice w rozkładach wyników kobiet i mężczyzn ($\chi^2=24,953$; $p<0,001$). U mężczyzn ponad dwukrotnie rzadziej występują wyniki niskie (16,6%), częściej – wysokie (48,1%).

Wyraźnie widoczne są też różnice w samoocenie popularności ($\chi^2=14,099$; $p=0,001$). Jest to jedna z dwóch skal, w których dominują wyniki niskie, choć liczebności na dwóch pozostałych poziomach są zbliżone. Tymczasem ponad 80% mężczyzn uzyskuje wyniki wysokie lub przeciętne. Także w sferze samokontroli najwięcej studentek cechuje się niską samooceną, najmniej jest tu wyników wysokich, skrajne frakcje w przypadku kobiet i mężczyzn są odwrócone (u mężczyzn występuje 39,0% wyników wysokich, zaś 30,3% wyników niskich). Różnice osiągają poziom tendencji ($\chi^2=4,703$; $p=0,095$).

Studentki AWF najczęściej prezentują wysoką samoocenę w sferze witalnej, choć nadreprezentacja wyników wysokich jest mniejsza niż w przypadku mężczyzn (74,6% przy 17,9% wyników przeciętnych) – różnice w rozkładach są istotne statystycznie ($\chi^2=11,319$; $p=0,003$).

Niemal połowa studentek uzyskuje wysokie wyniki w skali zdolności przywódczych, co jednak nie dorównuje mężczyznom (64,3% wyników wysokich, 13,7% wyników niskich), różnice w rozkładach są istotne statystycznie ($\chi^2=12,777$; $p=0,002$). Podobnie jest w przypadku samooceny kompetencji, choć różnice są mniej wyraźne ($\chi^2=6,663$; $p=0,036$; u mężczyzn 48,1% wyników wysokich; 16,2% wyników niskich).

W skali bycia kochanym wśród kobiet najczęściej notujemy wyniki wysokie, ale niewiele mniej studentek uzyskuje wyniki przeciętne. Mężczyźni rzadziej czują się bardzo kochani (32,8%), ale rzadziej też prezentują tu niską samoocenę (22,0%). Zróznicowanie rozkładów osiąga poziom tendencji ($\chi^2=5,145$; $p=0,076$).

Wyniki studentek najczęściej świadczą o słabej integracji tożsamości, najrzadziej występują wyniki wysokie; u mężczyzn wyniki wysokie (42,5%) występują ponad dwukrotnie częściej niż niskie (20,8%); różnice w rozkładach są istotne statystycznie ($\chi^2=16,145$; $p<0,001$).

Ponad połowa kobiet prezentuje wysoki poziom samoakceptacji moralnej uzyskując wyniki zbliżone do mężczyzn. Kolejną skalą, w której nie stwierdzono różnic związanych z płcią jest skala obronnego wzmacniania samooceny. Niemal połowa studentek ujawnia słabe skłonności w tym kierunku.

Inteligencja emocjonalna studentek jest zróżnicowana, najwięcej jest osób z wynikami przeciętnymi, rozkład nie różni się od notowanego w grupie mężczyzn. Podobnie jest w przypadku kompetencji społecznych, rozkłady

wyników stenowych studentek i studentów nie różnią się istotnie. Największa jest frakcja kobiet uzyskujących wysokie wyniki w skali asertywności, nieco mniejszy jest odsetek wysokich wyników w skali kompetencji w sytuacjach ekspozycji społecznej. Jeśli chodzi o sytuacje intymne, liczebność grup o wynikach wysokich i przeciętnych jest tu wyrównana (tab. 3).

Tab. 3. Rozkład wyników stenowych w Kwestionariuszu Kompetencji Społecznych KKS i Kwestionariuszu Inteligencji Emocjonalnej INTE na trzech poziomach

Skala	Wyniki niskie (1-4 sten)	Wyniki przeciętne (5-6 sten)	Wyniki wysokie (7-10 sten)
Sytuacje intymne	25,2%	37,4%	37,4%
Sytuacje ekspozycji społecznej	31,3%	29,6%	39,1%
Asertywność	21,9%	36,0%	42,1%
Inteligencja emocjonalna	32,1%	39,7%	28,2%

W Teście Matryc Ravena mamy do czynienia z największą nadreprezentacją wyników wysokich. Nie ma tu wyników niskich, najgorszy rezultat lokuje się na poziomie piątego stena; wyniki przeciętne występują jedynie u niespełna 10% badanych. Niespełna 40% studentek uzyskuje wyniki na poziomie ósmego stena, jednak wyniki bardzo wysokie notujemy tylko u dwóch badanych (tab. 4). Rozkład nie różni się istotnie od obserwowanego u mężczyzn.

Tab. 4. Rozkład wyników stenowych w Teście Matryc Ravena, wersja Standard, forma Plus

Sten	%
5	2,3
6	7,6
7	30,4
8	37,4
9	21,1
10	1,2

Dyskusja

„Typowa” studentka pierwszego roku Wydziału Wychowania Fizycznego AWF w Warszawie rozpoczynająca studia w latach 2010-2012 w świetle wyników prezentowanych tu badań cechuje się dużą ekstrawersją – jest towarzyska, przyjacielska i serdeczna, rozmowna, poszukuje stymulacji, ujawnia wysoki poziom życiowej aktywności, optymizmu i wigoru. Wyniki wcześniejszych badań wskazują że studenci kierunków przygotowujących

do zawodów wymagających kontaktów interpersonalnych zazwyczaj cechowali się wyższym poziomem ekstrawersji¹⁶. Równocześnie frakcja studentek ujawniających silne kompetencje społeczne jest istotnie mniejsza niż odsetek ekstrawertyczek. Ekstrawersja jest cechą osobowości o wysokim współczynniku odziedziczalności, można więc uznać, że stanowi ona czynnik naturalnej selekcji do zawodu nauczyciela wychowania fizycznego i trenera. Kompetencje społeczne są w znacznym stopniu efektem treningu społecznego¹⁷. Można przypuszczać, że dotychczasowe doświadczenia interpersonalne studentek były zróżnicowane i nie wszystkie badane mogły na ich podstawie rozwinąć ponadprzeciętne kompetencje społeczne.

Warto też zwrócić uwagę, że profil kompetencji społecznych kobiet i mężczyzn jest zbliżony. Niezależnie od płci największy odsetek studiujących ujawnia je na poziomie wyższym od przeciętnej populacyjnej, co jest korzystne z punktu widzenia przyszłej pracy zawodowej.

Niemal połowa studentek AWF cechuje się stabilnością emocjonalną (niski poziom neurotyczności), odpornością na sytuacje stresujące, niskim poziomem niepokoju i innych negatywnych emocji. Może to być wynikiem naturalnej selekcji – uprawianie sportu konfrontuje jednostkę z wieloma stresorami, brak odporności emocjonalnej sprzyja wycofywaniu się z dobrowolnej aktywności sportowej, tym samym zmniejsza prawdopodobieństwo podjęcia studiów w AWF, zwłaszcza na kierunku sport. Należy także pamiętać, że systematyczne ćwiczenia fizyczne przyczyniają się do spadku fizjologicznej reaktywności na stres, co może powodować obniżenie wskaźników neurotyczności¹⁸. Wyniki wcześniejszych badań wskazują na przeciętny lub nawet wyższy od przeciętnej poziom neurotyczności polskich studentów¹⁹. Małej neurotyczności towarzyszy umiarkowana inteligencja emocjonalna

---

¹⁶ M. Susułowska, Z. Nęcki (1977), dz. cyt.; T. Rychta (1980), *Struktura osobowości studentów i sportowców w świetle teorii R.B. Cattella*, Warszawa; T. Rychta, M. Guszowska (2008), *Cechy osobowości i kompetencje studentów WSP TWP w Warszawie*. W: K. Żegnałek [red.], *Kompetencje współczesnego nauczyciela*, Warszawa: 73-90; M. Wróblewska (1997), *Wybrane zagadnienia z badań nad osobowością kandydatów do zawodu nauczycielskiego (dymensje osobowości, postawy twórcze, samoocena)*. W: A.A. Koć-Seniuk, J. Niemiec, J. Kotusiewicz [red.], *Myśl pedeutologiczna i działanie nauczyciela*, Warszawa-Białystok.

¹⁷ A. Matczak (2001), dz. cyt.

¹⁸ M. Guszowska (2013), *Aktywność fizyczna i psychika. Korzyści i zagrożenia*, Toruń.

¹⁹ M. Susułowska, Z. Nęcki (1977), dz. cyt.; T. Rychta, M. Guszowska (2008), dz. cyt.; M. Guszowska (2003), *Osobowość studentek pedagogiki (na przykładzie Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP)*, Warszawa; J. Pufal-Struzik (1990), *Preferencje wobec wartości na tle wybranych cech osobowości*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej” 1: 3-12.

rozumiana jako zdolność do śledzenia własnych i cudzych uczuć i emocji, różnicowania ich i wykorzystywania tak zdobytych informacji w myśleniu i działaniu²⁰. Inteligencja emocjonalna jest nabywana w toku doświadczenia, moderuje nabywanie umiejętności społecznych i rozwój kompetencji, zwłaszcza empatii²¹. Zdaniem Katarzyny Rutkowskiej i Dariusza Gierczuka²², współczesny trener powinien cechować się dużą inteligencją emocjonalną.

Ponad połowa badanych ujawnia dużą ugodowość, co może nieco dziwić w zestawieniu z uprawianiem sportu, którego immanentną cechą jest rywalizacja²³. Frakcja studentek uzyskujących wysokie wyniki jest istotnie wyższa niż studentów. Warto zauważyć, że niemal 30% badanych studentek uzyskuje w skali ugodowości niskie wyniki. Być może właśnie one są (lub były) zaangażowane w sport na poziomie kwalifikowanym. W skali tej występuje jedyna zależna od płci różnica w rozkładach cech osobowości kobiet i mężczyzn. Studenci i studentki prezentują więc zbliżony profil osobowościowy, profil, który równocześnie istotnie odbiega od przeciętnej w populacji polskich 20-latków. Można przypuszczać, że te właściwości osobowości stanowią ważny czynnik selekcji przy wyborze studiów wychowania fizycznego.

Studentki I roku studiów licencjackich na kierunku wychowanie fizyczne i sport, podobnie jak ich koledzy, ujawniają wysoki poziom zdolności edukacji (zdolności uzyskiwania wglądu, wychodzenia poza dostarczone informacje, tworzenia nowych pojęć) stanowiących przejaw inteligencji płynnej, a więc sprawności umysłowej zdeterminowanej jakością układu nerwowego, niezależnej od doświadczenia²⁴. Poziom inteligencji studentów jest zwykle istotnie wyższy niż w populacji ogólnej²⁵, co jest wynikiem selekcji dokonującej się

---

²⁰ P. Salovey, J.D. Mayer (1990), *Emotional intelligence*, „Imagination, Cognition, and Personality” 9: 185-211.

²¹ P. Salovey, D.J. Sluyter [red.] (1997), *Rozwój emocjonalny a inteligencja emocjonalna. Problemy edukacyjne*, Poznań.

²² K. Rutkowska, D. Gierczuk (2012), *Emotional intelligence and the sense of efficiency of coaching and instructing in wrestling*, „Polish Journal of Sport and Tourism”, 19: 46-57.

²³ J. Gracz, T. Sankowski (2007), *Psychologia aktywności sportowej*, Poznań.

²⁴ A. Jaworowska, T. Szustrowa (2010), dz. cyt.; J. Strelau [red.] (2000), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, t. 1, Gdańsk.

²⁵ A. Furnham, T. Chamorro-Premuzic, F. McDougall (2003), *Personality, cognitive ability, and beliefs about intelligence as predictors of academic performance*, „Learning and Individual Differences”, 14: 49-66; T. Farsides, R. Woodfield (2003), *Individual differences and undergraduate academic success: the roles of personality, intelligence, and application*, „Personality and Individual Differences”, 34: 1225-1243.

na kolejnych etapach edukacji, w tym na poziomie akademickim (zarówno selekcji wstępnej jak i dokonującej się już w trakcie trwania studiów).

Wysokiemu poziomowi inteligencji płynnej towarzyszy stosunkowo mała otwartość na nowe doświadczenia (liczebność grup na kolejnych poziomach nasilenia tej cechy jest coraz mniejsza). Studentki najczęściej mają konserwatywne poglądy, zachowują się w sposób konwencjonalny, wysoko cenią tradycyjne wartości, działają w sposób sprawdzony i społecznie uznany, cechują się małą ciekawością poznawczą i tolerancją wobec nowości. Otwartość jest cechą osobowości z modelu Wielkiej Piątki najsilniej powiązaną z cechami intelektu, ale raczej ze zdolnością do myślenia dywergencyjnego i kreatywnością niż ze zdolnością do myślenia konwergencyjnego i tzw. inteligencją akademicką badaną za pomocą klasycznych testów inteligencji²⁶.

Szczególnie interesujące są wyniki badania poziomu samooceny. Jej wysoki poziom jest najczęściej notowany w przypadku witalności (samoocena koordynacji ruchowej, kondycji fizycznej, zdrowia, energii życiowej), co zapewne ma związek z kierunkiem studiów oraz samoakceptacji moralnej (jasne zdefiniowanie standardów moralnych, postępowanie zgodne z zasadami), co może wynikać z małej otwartości na doświadczenia i przywiązania do tradycyjnych, mocno ugruntowanych norm i wartości. Wysokie wyniki występują najczęściej także w skali zdolności przywódczych (umiejętność kierowania ludźmi, asertywność), kompetencji (zdolność opanowania nowych zadań, poczucie efektywności i sprawności) i przekonania o byciu kochanym (poczucie bycia wartym miłości, akceptacji osób znaczących)²⁷. Wyniki niskie dominują w skali popularności (bycie lubianym i akceptowanym przez rówieśników) i integracji tożsamości (jasno określona tożsamość, poczucie wewnętrznej spójności). Ciekawie rozkładają się wyniki w skali atrakcyjności fizycznej: najwięcej jest wyników niskich, jednak niewiele mniej – wysokich.

Dodać do tego należy, że niemal we wszystkich skalach (poza samoakceptacją moralną i skłonnością do obronnego wzmacniania samooceny) wyniki studentów wskazują na wyższą samoocenę. Jakie mogą być tego przyczyny? Wydaje się, że jedną z nich może być rozbieżność między tradycyjnym wizerunkiem kobiety a właściwościami psychicznymi, podejmowaną aktywnością i cechami wyglądu studentek AWF. Duża sprawność fizyczna i podejmowanie aktywności fizycznej jest w naszym społeczeństwie zwykle wiązane ze

---

²⁶ P.T. Jr Costa, R.R. McCrae (1992), dz. cyt.; B. Zawadzki, J. Strelau, P. Szczepaniak, M. Śliwińska (1998), dz. cyt.

²⁷ E.J. O'Brien, S. Epstein (2009), *MSEI. Wielowymiarowy Kwestionariusz Samooceny. Podręcznik*, Warszawa.

stereotypem mężczyzny²⁸. Poza tym w przypadku studentek uprawiających niektóre sporty (np. siłowe) może zachodzić rozbieżność między rzeczywistym wyglądem a lansowanym obecnie wzorcem piękna kobiecego ciała²⁹. Te odstępstwa od stereotypu własnej płci mogą obniżać samoocenę, zwłaszcza tych studentek, które są konwencjonalne i konserwatywne – mało otwarte na nowe doświadczenia (a takie dominują w badanej grupie). Istotnym czynnikiem może tu być także płeć psychologiczna, która niestety nie była przedmiotem badania. Kwestie te warto uczynić przedmiotem przyszłych badań.

Ciekawe jest też to, że badania Anny Brojek³⁰, którymi objęto 667 studentów kierunku wychowanie fizyczne w 8 polskich uczelniach, potwierdzają wysoką samoocenę studentów, jednak to kobiety ujawniły istotnie wyższą samoocenę globalną niż mężczyźni. Trudno w tej chwili rozstrzygnąć czy rozbieżność rezultatów wynika z zastosowania różnych narzędzi pomiarowych, czy objęcia badaniem różnych grup. Odpowiedzi na te pytania należy szukać w przyszłych badaniach porównawczych różnych populacji z zastosowaniem różnych skal pomiarowych.

Na koniec należy zwrócić uwagę na istotne ograniczenia możliwości generalizacji opisanych wyżej rezultatów wynikające z objęcia badaniem studentów jednej uczelni wychowania fizycznego. Trzeba też pamiętać, że przedstawiony tu portret psychologiczny studentki I roku studiów I stopnia został stworzony na podstawie najczęściej występujących wyników. Nie można jednak pomijać różnic interindywidualnych – stopień zgodności z profilem u poszczególnych studentek będzie zróżnicowany. W AWF można zapewne spotkać studentkę introwertywną, neurotyczną czy otwartą na nowe doświadczenia.

---

²⁸ A. Kuczyńska (1992), dz. cyt.

²⁹ B.A. Ostrowska (2010), *Obraz ciała w sporcie*. W: A. Brytek-Matera [red.], *Ciało w dobie współczesności. Wybrane zagadnienia z problematyki obrazu własnego ciała*, Warszawa.

³⁰ A. Brojek (2012), *Struktura samooceny studentów wychowania fizycznego wybranych uczelni w Polsce*, „Polish Journal of Sport and Tourism”, 19: 212-221.